

INCAPACITAT TEMPORAL A CATALUNYA

Evolució 2013-2023

Febrer de 2024

L'Observatori de la pimec

Resum executiu

- *Durant la dècada 2013-2023, s'ha observat un augment constant en el nombre d'hores mensuals d'IT per treballador. Aquesta tendència ha passat d'una mitjana de 3,8 hores mensuals el 2013 a 7,5 hores el 2023.*
- *Aquest augment s'ha produït després de la crisi del 2008, amb els anys 2012 i 2013 registrant les xifres més baixes d'IT per treballador. A partir del 2013, es va iniciar la recuperació econòmica, però la pandèmia de la Covid-19 el 2020 va interrompre aquesta tendència.*
- *Les dinàmiques entre la incapacitat temporal i el cicle econòmic es van desviar durant la pandèmia: les baixes temporals van augmentar a causa de la Covid-19, en lloc de disminuir com es podria esperar en una crisi estrictament econòmica.*
- *S'observa que la indústria és el sector amb la major quantitat d'hores mitjanes d'incapacitat temporal, mentre que la construcció presenta els nivells més baixos.*
- *La relació entre la taxa d'atur i les hores d'incapacitat temporal mostra que, a mesura que la taxa d'atur augmenta, les hores d'incapacitat temporal per treballador i mes disminueixen. Això suggereix que les expectatives laborals dels treballadors poden influir en la seva disposició a sol·licitar baixes per incapacitat.*
- *Al voltant del 80% dels casos d'IT no superen els 15 dies de baixa. La proporció d'incapacitats temporals que superen els 12 mesos representa el 29,6% del total dels dies d'incapacitat temporal.*
- *L'envelliment de la població és una variable rellevant a tenir en compte en el futur, ja que les persones de més de 55 anys tenen una tendència a registrar més dies de baixa laboral. Això es deu principalment a malalties musculoesquelètiques que augmenten amb l'edat i afecten sobretot les ocupacions manuals.*
- *En l'actualitat, la incapacitat temporal implica costos mitjans estimats de 2.420€ per treballador. La indústria presenta uns costos més elevats, i aquests costos augmenten a mesura que també ho fa la mida de l'empresa. De mitjana, suposen el 6,5% dels costos laborals mitjans per treballador.*
- *Segons les enquestes realitzades a les empreses per PIMEC, la IT suposa un problema d'eficiència, productivitat i costos, tant des del punt de vista de la gestió de baixes com des del de l'activitat econòmica.*

- *Des del punt de vista del Sistema de la Seguretat Social, els costos totals anuals mitjans estan al voltant dels 2.103 milions d'euros. En termes relatius respecte al PIB de Catalunya, representa el 0,8% del total. Els costos estimats de la IT a càrrec de les empreses és de 642 milions d'euros (0,3% del PIB). En total, s'estimen un costos totals de la IT de 2.745 milions d'euros, el que suposa un 1,01% del PIB.*
- *Catalunya presenta un major nombre d'hores d'IT i de costos associats, se situa per damunt del conjunt d'Espanya i és la segona Comunitat Autònoma amb una major taxa d'incidència d'IT. La incidència d'absències laborals per cada mil treballadors a Espanya supera la mitjana europea.*

Introducció

Una de les contribucions de valor de PIMEC és la identificació i el coneixement més profund dels aspectes que afecten el funcionament i les dinàmiques de les micro, petites i mitjanes empreses. En aquesta línia, PIMEC ha elaborat una sèrie d'informes que posen l'accent en la incapacitat laboral temporal dels treballadors (IT). La IT és un fenomen que es presenta sovint en la realitat empresarial i que impacta significativament en el funcionament de les empreses.

Per donar continuïtat a l'anàlisi dels informes més recents, en aquesta ocasió l'estudi se centra en la dècada compresa entre el 2013 i el 2023. Això implica que inclou el període de recuperació econòmica posterior a la crisi del 2008, així com l'inici de la pandèmia de la Covid-19 i el conflicte a Ucraïna. Aquests dos darrers esdeveniments adquireixen una importància especial, ja que tenen una influència directa en les hores d'IT per treballador, amb efectes diametralment oposats.

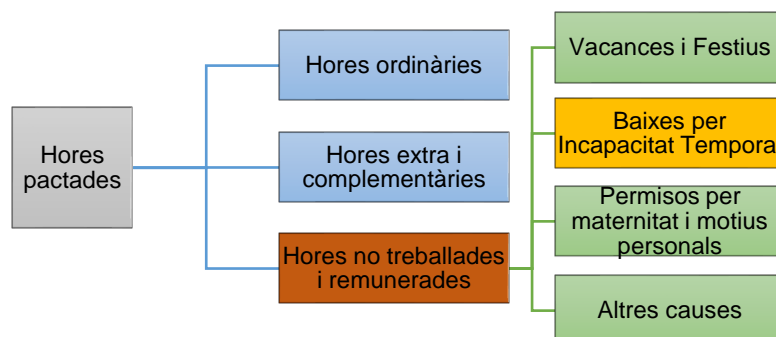
Per aquesta raó, hem dividit el període en dues parts: la primera abasta els anys 2013-2019 i la segona aprofundeix en les dates compreses entre el 2020 i el 2023.

Concepte d'incapacitat temporal, metodologia i contingut

La incapacitat temporal és una part del conjunt de les absències laborals i pot ser causada per malaltia professional o accident laboral (contingència professional) o per malaltia comuna o accident no laboral (contingència comuna). Tot i que a vegades s'utilitza el terme *absentisme* per referir-se a l'absència del treballador, en el present estudi focalitzem l'anàlisi exclusivament en les baixes per incapacitat temporal.

Els treballadors en baixa per incapacitat temporal reben un subsidi econòmic (si hi tenen dret), basat en la causa i la durada de la baixa, i les empreses poden millorar aquest subsidi mitjançant complements per garantir que els treballadors segueixin rebent el mateix sou que quan treballen i en funció del conveni col·lectiu d'aplicació.

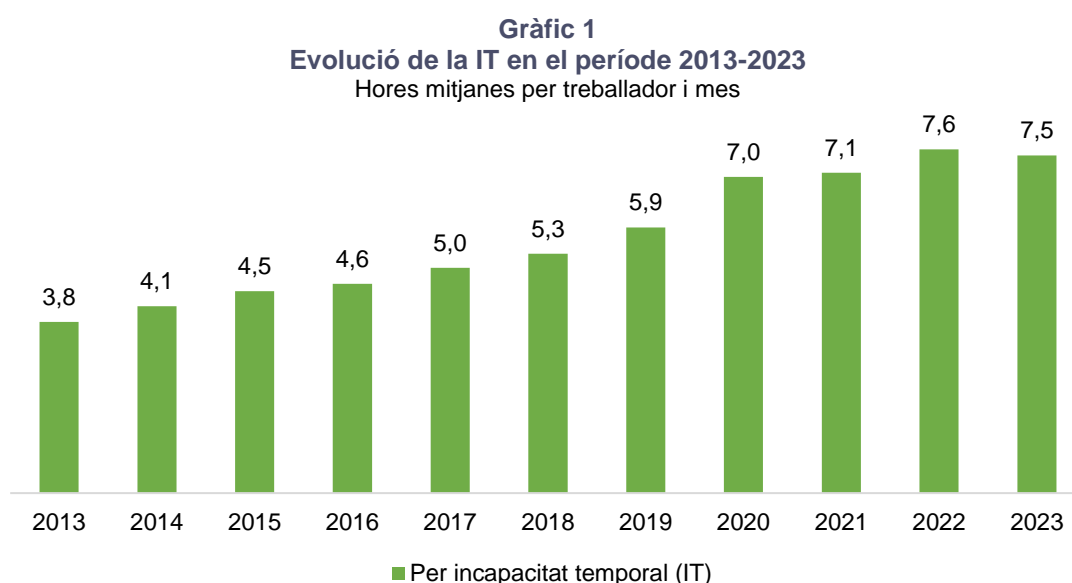
Aquest informe utilitza dades de l'Enquesta Trimestral de Costos Laborals (ETCL) de l'INE que per al cas de Catalunya detalla l'Idescat, centrades en la incapacitat temporal a Catalunya per tipus d'empreses, sector i mida empresarial. L'ETCL proporciona informació sobre hores treballades i no treballades, incloent-hi les hores d'incapacitat temporal per contingències comunes. A més, l'estudi es complementa amb dades del Instituto Nacional de la Seguridad Social (INSS), Eurostat, i del Departament de Salut de la Generalitat de Catalunya. Per últim, des de PIMEC hem realitzat una enquesta als socis per determinar els efectes i impactes que té la IT a les empreses i la gestió que se'n deriva.

El document està estructurat en tres parts: una visió general de la incapacitat temporal entre 2013 i 2023; el comportament de la incapacitat temporal segons sectors, mida empresarial i fases del cicle, i les condicions socioeconòmiques i demogràfiques que influeixen en la incapacitat temporal.

Incapacitat temporal: visió general

Un dels indicadors que mesura ETCL (Enquesta Trimestral del Cost Laboral) és el nombre d'hores mensuals no treballades i pagades per incapacitat temporal (IT) per treballador (contingències professionals i comunes). L'anàlisi de la tendència de la incapacitat temporal, que es presenta en el següent gràfic, durant la dècada 2013-2023 revela un augment constant. L'any 2013 es registrava una mitjana de 3,8 hores d'incapacitat temporal per treballador al mes, xifra que s'ha incrementat fins a arribar a 7,5 hores el 2023.

Font: PIMEC a partir de dades d'Idescat

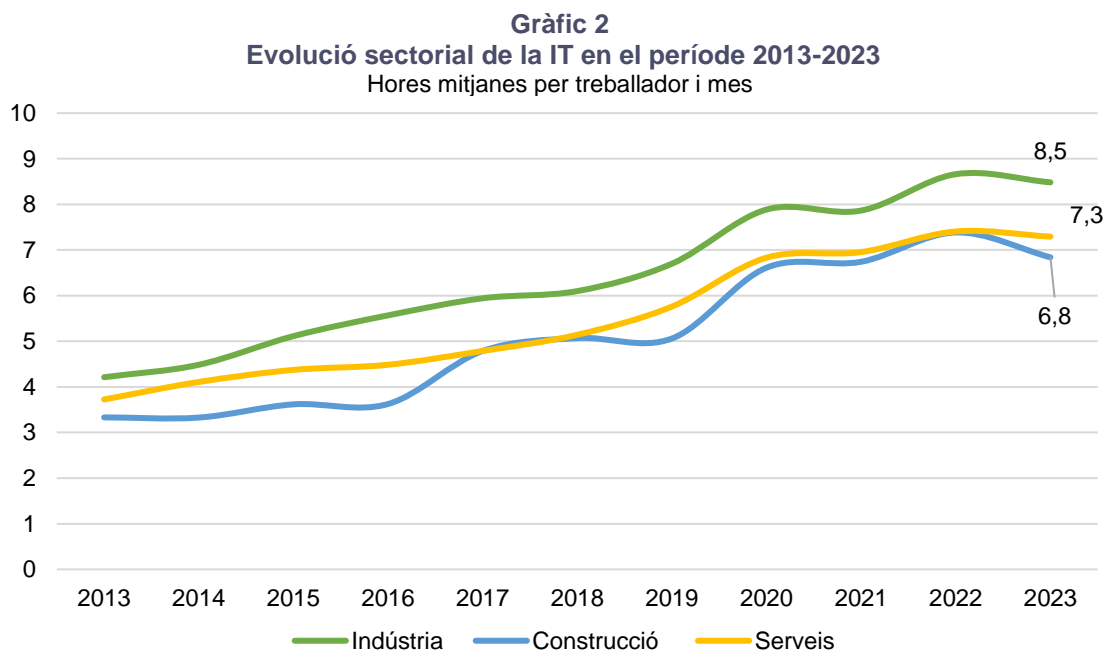
Per contextualitzar aquestes dades, és important tenir en compte que els anys 2012 i 2013 van ser els períodes en què es van observar les xifres més baixes d'incapacitat temporal per treballador, coincidint amb el punt àlgid de la crisi iniciada el 2008. A partir del 2013, es va iniciar la recuperació econòmica, que es va veure interrompuda el 2020 amb l'inici de la pandèmia de la Covid-19.

L'últim informe publicat per PIMEC¹ referent a la IT, que inclou dades fins al 2019, estableix una correlació entre els cicles econòmics i la incapacitat temporal, i s'observa un augment d'aquesta última en períodes de creixement econòmic i una disminució en èpoques de crisi.

¹ https://www.PIMEC.org/sites/default/files/documents_pagines/informes_10-2020.pdf

No obstant això, a causa de les circumstàncies excepcionals del període 2020-2023, afectat per una crisi sanitària sense precedents, aquestes dinàmiques han experimentat desviacions notables que s'analitzaran detalladament més endavant.

Quan analitzem les dades segmentades pels principals sectors econòmics (Gràfic 2), podem observar que la IT va experimentar un creixement constant fins al 2022, tot i que aquest augment no va ser uniforme en tots els sectors.

Font: PIMEC a partir de dades d'Idescat

En general, el sector industrial és el que presenta la major quantitat d'hores mitjanes d'IT al llarg de tot el període, mentre que el sector de la construcció registra, alguns anys, fins a dues hores menys de baixa per treballador. Aquesta disparitat s'explica per les diferències inherents a les activitats pròpies de cada sector, així com per les variacions en els riscos de contingències professionals associades a cadascun d'ells.

Específicament, el 2023, la incidència de la IT en la indústria és de 8,5 hores per treballador, mentre que en el sector de serveis és de 7,3 hores i en la construcció, de 6,8 hores. Respecte a la mitjana de Catalunya, la indústria se situa per sobre amb un 11,1%, un 8,2% en el cas de de la construcció i un 2,1% en els serveis.

No obstant això, i malgrat aquestes diferències, les dinàmiques en els tres grans sectors han estat similars tant en termes de cicles com de tendències.

Tanmateix, el 2023 es pot notar un descens en el nombre d'hores d'IT, coincidint precisament amb el conflicte a Ucraïna i els efectes resultants en la geopolítica, així com amb les tensions inflacionàries derivades de l'encariment dels productes bàsics i de l'energia.

Comportament de la IT per sectors i fase de cicle

Seguint amb la lògica exposada anteriorment i tal com s'aprecia a l'informe de PIMEC del 2020, les dades històriques suggereixen que en moments de cicle econòmic positiu, les hores d'IT tendeixen a augmentar, mentre que en períodes de crisi disminueixen.

Aquest comportament es pot explicar, en part, pel fet que durant els períodes de creixement econòmic el mercat laboral ofereix més oportunitats a aquests treballadors. És a dir, la millora de la situació econòmica pot oferir perspectives més favorables de trobar una altra feina en cas de necessitat.

En contraposició, en temps de recessió, les expectatives dels treballadors en termes de trobar noves oportunitats laborals es redueixen significativament. Aquesta incertesa laboral els motiva a adoptar una actitud més cautelosa i a prendre menys riscos per evitar perdre el seu lloc de treball.

Així doncs, aquesta relació entre el cicle econòmic i les taxes d'IT suggereix que les dinàmiques del mercat laboral i l'estat de l'economia tenen un impacte significatiu en la percepció dels treballadors sobre els riscos associats a les baixes laborals i la seva disposició a assumir-los.

Taula 1
Comportament del PIB i fase del cicle
PIB en milions d'euros

Any	PIB real (M€) (any base preus constants = 2015)	Variació anual %
2022	236.635	5,5%
2021	224.212	6,2%
2020	211.125	-12,0%
2019	239.806	2,0%
2018	235.145	3,0%
2017	228.306	3,3%
2016	220.967	3,4%
2015	213.746	3,9%
2014	205.719	1,6%
2013	202.544	-1,0%
2012	204.633	-3,2%

Font: PIMEC a partir de dades d'Idescat

Per tant, quan observem les dades dels cicles econòmics en la taula, per ser coherents amb la dinàmica exposada, els nivells d'IT haurien d'haver augmentat durant el període 2014-2019, en coincidència amb la fase de recuperació econòmica d'aquella època. D'altra banda, a partir del 2020, la recessió provocada per la Covid-19, que va suposar una caiguda del 12% del PIB, hauria d'haver conduït a una disminució de les IT, amb la previsió que aquests índexs augmentessin novament durant els períodes de recuperació (2021-2022).

No obstant això, la crisi del 2020, originada per motius de salut pública, va tenir un impacte inesperat en les taxes d'incapacitat temporal, ja que en lloc de disminuir, van experimentar un augment. A més, malgrat l'inici del procés de recuperació, l'any 2022 encara es trobava per sota dels nivells del 2019 en termes de PIB. Ara, al 2023, a l'espera de les dades definitives, s'ha produït un creixement positiu del PIB, però la situació econòmica s'ha vist afectada per les tensions inflacionàries que van sorgir a causa de l'esclat de la guerra d'Ucraïna.

Per tal d'aprofundir en aquesta anàlisi, desglossarem l'evolució del període 2013-2023 en dues etapes clares.

La primera etapa, que comprèn el període 2013-2019, ens proporciona una visió general de l'evolució de la IT durant la fase de recuperació i creixement que va seguir a la crisi del 2008.

La segona etapa se centra en el període 2020-2023, marcada per l'inici de la pandèmia de la Covid-19 i caracteritzada per dues forces contradictòries que afecten els nivells d'IT: per una banda, l'increment de les baixes temporals induïdes directament pel virus del Covid-19, i, per l'altra, la disminució de les IT promogudes per l'entrada d'un cicle econòmic de recessió.

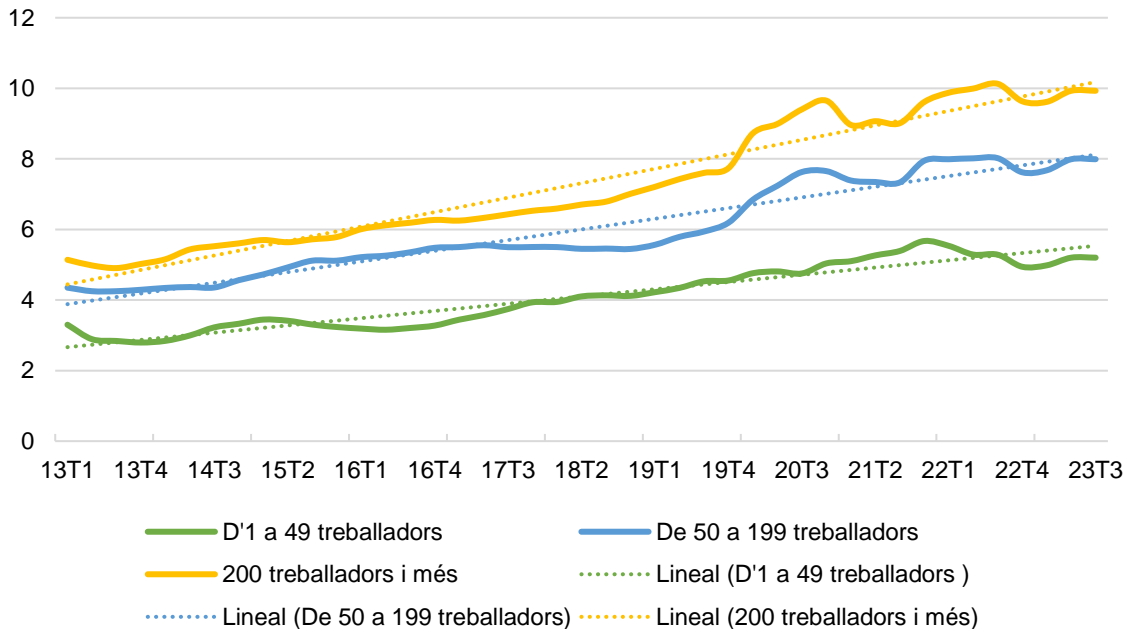
A més, aquesta segona etapa incorpora el primer any de la guerra a Ucraïna i l'inici d'un període d'inflació, factors que tenen un impacte directe en les expectatives de la conjuntura econòmica futura.

Període de recuperació econòmica 2013-2019

A l'informe de l'any 2020, ja es va examinar el període de creixement posterior a la crisi que va començar el 2008. En aquest informe, es va observar clarament com el nombre mitjà d'hores d'IT per treballador mostrava una tendència creixent que es correlacionava amb l'expansió de l'economia.

En l'informe del 2020 es va analitzar l'evolució segons els sectors, però per resumir, a continuació presentarem les dades per al conjunt de Catalunya. El gràfic il·lustra els valors mitjans d'hores d'IT per treballador i mes en funció de la grandària de les empreses. Els principals punts a destacar inclouen la ja esmentada tendència creixent en les hores per treballador en totes les dimensions empresarials i la relació directa entre l'augment de la grandària de l'empresa i l'augment del nombre mitjà d'hores d'IT per treballador i mes.

Gràfic 3
Evolució de la IT segons grandària empresarial. 2013-2023
Hores mitjanes per treballador i mes

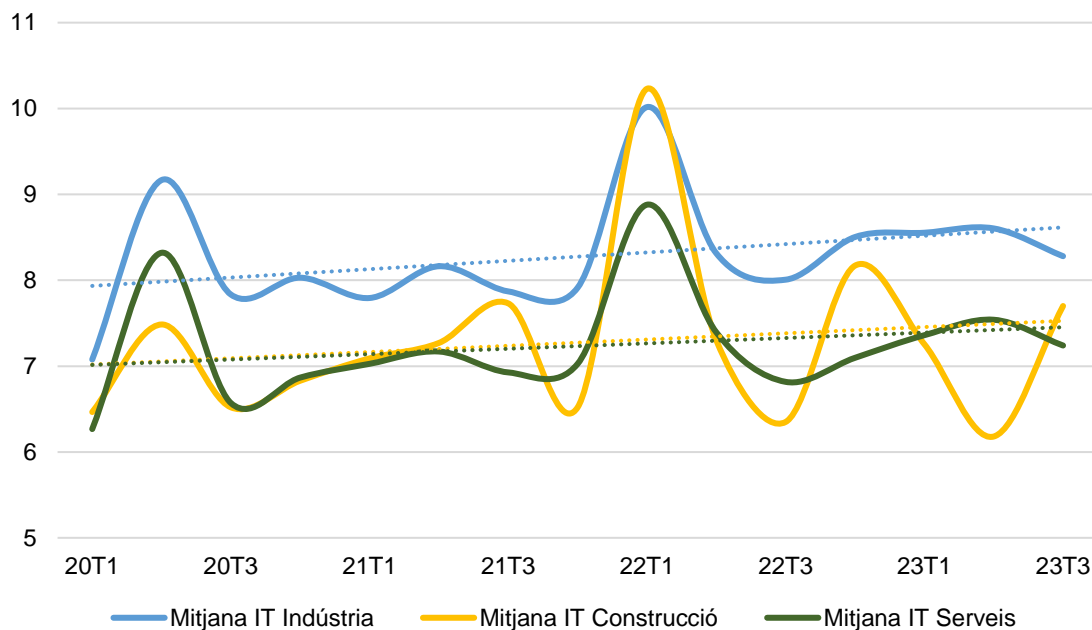
Font: PIMEC a partir de dades d'Idescat

Segona part: 2020-2023

La segona part del període, compresa entre els anys 2020 i 2023, i en què aprofundeix l'anàlisi del present estudi, distingeix l'evolució de la IT segons els tres grans sectors. S'ha posat el focus en aquests tres anys pels diferents fets rellevants que han pogut afectar la IT. Per una banda, la crisi sanitària de la Covid-19, els seus efectes en la reestructuració de l'activitat econòmica i laboral i la recessió econòmica que se'n va derivar. En segon lloc, la guerra d'Ucraïna i les tensions inflacionàries que ha generat.

Per començar a comprendre els efectes de les incapacitats temporals derivades de la Covid-19, presentem la mitjana d'hores d'IT per treballador i mes en els tres grans sectors, sense utilitzar mitjanes mòbils. Aquest enfocament ens permet observar els pics i els efectes immediats de la pandèmia en els nivells d'IT.

Gràfic 4
Evolució de la IT segons sector. 2020-2023.
Hores mitjanes per treballador i mes

Font: PIMEC a partir de dades d'Idescat

Com es pot apreciar, tot i mostrar una tendència relativament estable d'entre 7 i 8 hores per treballador, es destaquen dos pics importants associats a les dues principals onades de la Covid-19: la de l'inici de la pandèmia i la del

desembre/gener del 2022². Cal fer notar que el sector industrial és el que registra més hores d'IT per treballador, mentre que la construcció i els serveis mantenen valors similars. Malgrat aquestes oscil·lacions, en el període 2020-2023 les taxes d'IT en termes generals es mantenen al voltant de les 8 hores per treballador.

Aquesta situació posa de manifest que les característiques úniques de la recessió del 2020, causada per motius de salut pública, van desajustar les tendències esperades en la dinàmica de la IT. En una recessió estrictament econòmica, s'hauria anticipat una disminució de les baixes temporals, però en aquest cas això no va ocórrer, com era d'esperar.

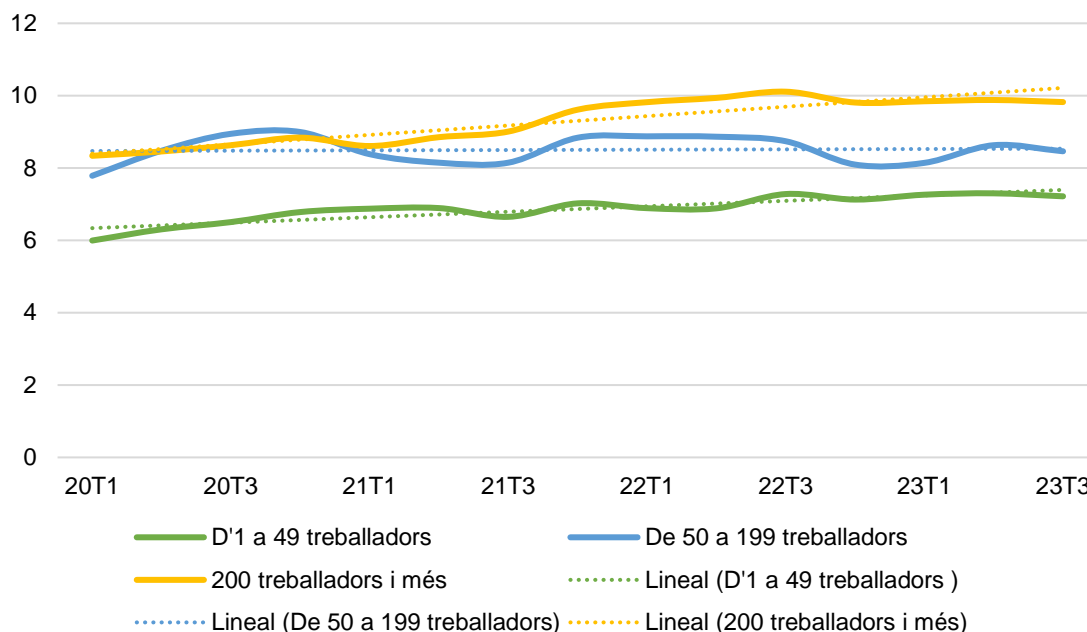
Per aprofundir en l'anàlisi de les dades i aïllar els efectes estacionaris i les fluctuacions causades per les onades de la Covid, els gràfics següents il·lustren l'evolució de les mitjanes mòbils de cada sector en funció de la grandària de les empreses.

Indústria

El sector industrial mostra una certa estabilitat durant aquest període, fins i tot amb una lleugera tendència creixent en les tres categories empresarials. Tanmateix, com es va observar en el període 2013-2019, es manté la tendència que el nombre d'hores d'IT per treballador augmenta a mesura que augmenta la grandària de l'empresa.

² <https://covid19.who.int/region/euro/country/es>

Gràfic 5
Indústria. Evolució de la IT segons grandària empresarial. Mitjanes mòbils 2020-2023.
Hores mitjanes per treballador i mes

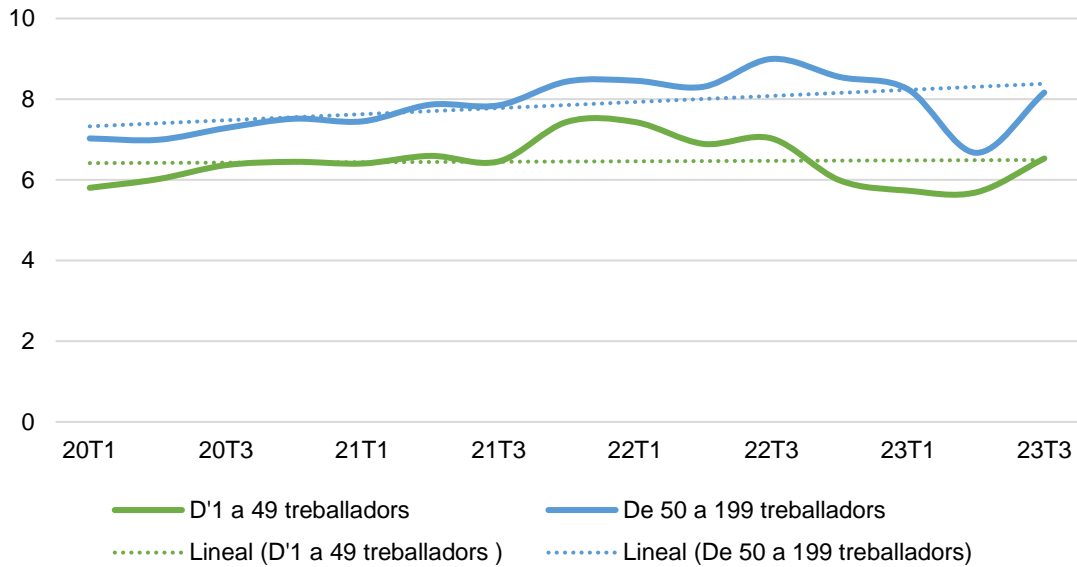
Font: PIMEC a partir de dades d'Idescat

Construcció

En el sector de la construcció, que està format majoritàriament per petites i mitjanes empreses, es manté un patró de comportament similar amb una tendència relativament estable. Al segon trimestre del 2022 hi va haver un descens del nombre de baixes per IT.

Aquest fenomen coincideix amb l'inici de la guerra a Ucraïna, fet que podria suggerir que el sector de la construcció és un dels primers a mostrar els efectes de les expectatives negatives de futur causades pels impactes de la guerra. Aquests impactes inclouen tensions inflacionàries, l'increment de les taxes d'interès i les seves repercussions en la concessió d'hipoteques o problemes de proveïment, entre d'altres factors. Així i tot, al tercer trimestre el nombre d'hores per treballador va tornar a augmentar.

Gràfic 6
Construcció. Evolució de la IT segons grandària empresarial. Mitjanes mòbils 2020-2023.
Hores mitjanes per treballador i mes

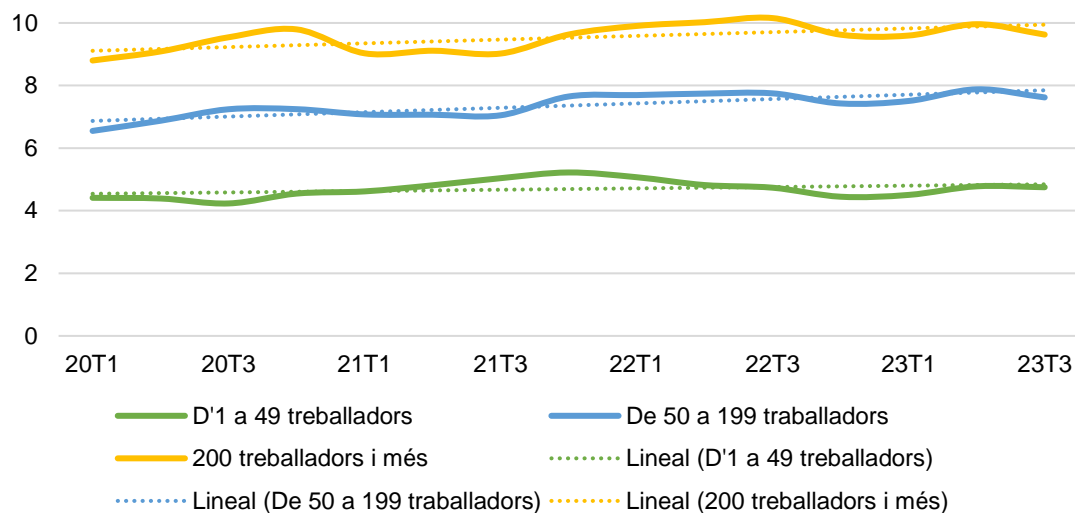
Font: PIMEC a partir de dades d'Idescat

Serveis

Per acabar, en el sector dels serveis es manté una tendència estable quant al nombre d'hores d'IT. Cal destacar que la pandèmia va accelerar el procés de digitalització dels llocs de treball i va fer que el treball a distància (o teletreball) esdevingués més comú. Aquest fenomen es podria explicar a partir de la possibilitat que els treballadors que tinguessin una indisposició lleu poguessin continuar treballant des de casa.

És rellevant assenyalar que, en aquest context, les restriccions sanitàries del moment, que imposaven el confinament domiciliari si es donava positiu per covid-19, fins i tot en casos asimptomàtics, van tenir un impacte significatiu. En aquest cas, sense la possibilitat del teletreballar, s'hauria hagut d'esperar un nombre més alt de baixes per incapacitat temporal. Tot i així, el que també era esperable, i no es reflecteix en les dades, és que amb el control i acabament de la pandèmia les baixes per incapacitat temporal disminuïssin.

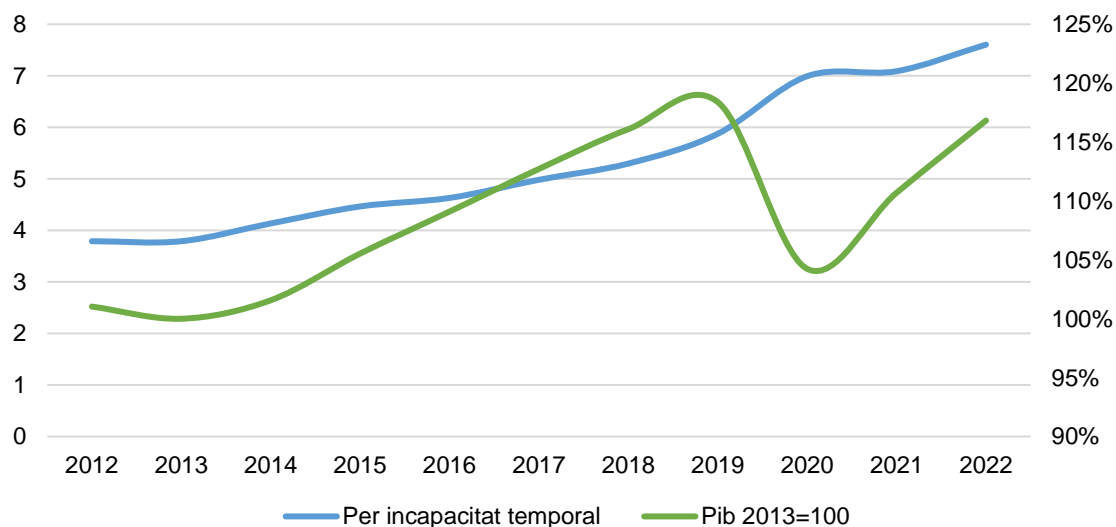
Gràfic 7
Serveis. Evolució de la IT segons grandària empresarial. Mitjanes mòbils 2020-2023.
Hores mitjanes per treballador i mes

Font: PIMEC a partir de dades d'Idescat

De forma general, les dades observades d'IT a nivell català en relació amb l'evolució del PIB durant l'última dècada es mostren en el gràfic següent:

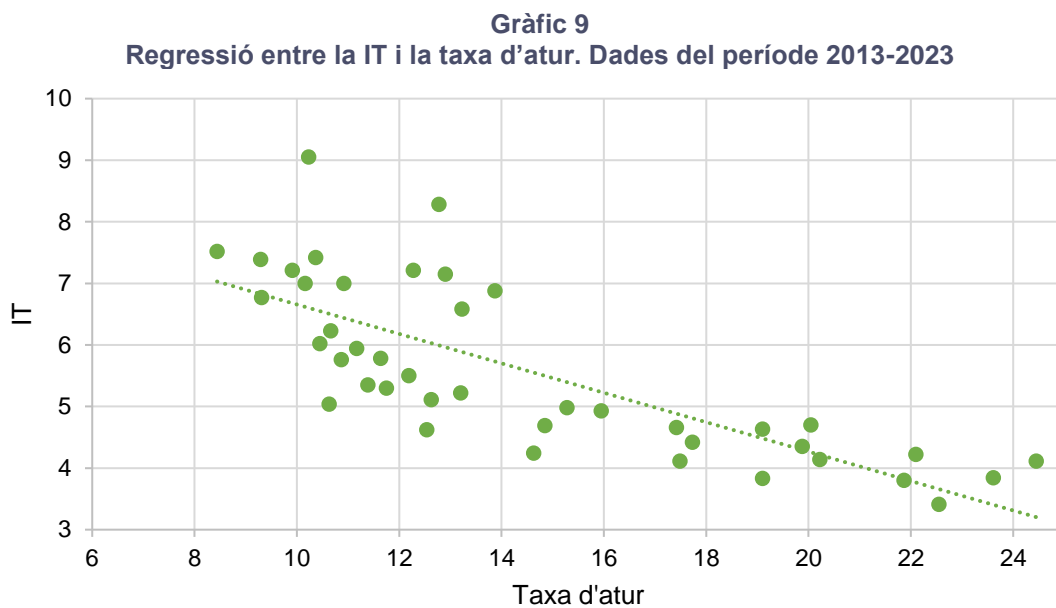
Gràfic 8
Evolució de la IT i PIB (any base 2013). 2013-2022.
Eix esquerre: hores mitjanes d'IT per treballador i mes; eix dret: PIB 2013=100%

Font: A partir de dades d'Idescat

Tal com hem anat dient, hi ha hagut un trencament en la dinàmica IT-Cicle econòmic, on veiem que a partir del 2020, iniciada la recessió, les incapacitats temporals van seguir augmentant. Aquesta ruptura l'expliquem perquè precisament la crisi del 2020 va ser causada per raons sanitàries, fet que va tenir una influència directa en les baixes laborals temporals.

A més, si analitzem les dades dels últims deu anys i apliquem una regressió entre la taxa d'atur i el nombre d'hores d'IT (gràfic 9), podem veure una correlació força marcada: a mesura que la taxa d'atur és més alta, el nombre mitjà d'hores d'IT per treballador i mes és més petit. Aquesta relació reforça l'argument que les perspectives de futur dels treballadors en relació amb la seva capacitat per trobar una nova feina poden influir en la seva disposició a sol·licitar baixes per incapacitat personal.

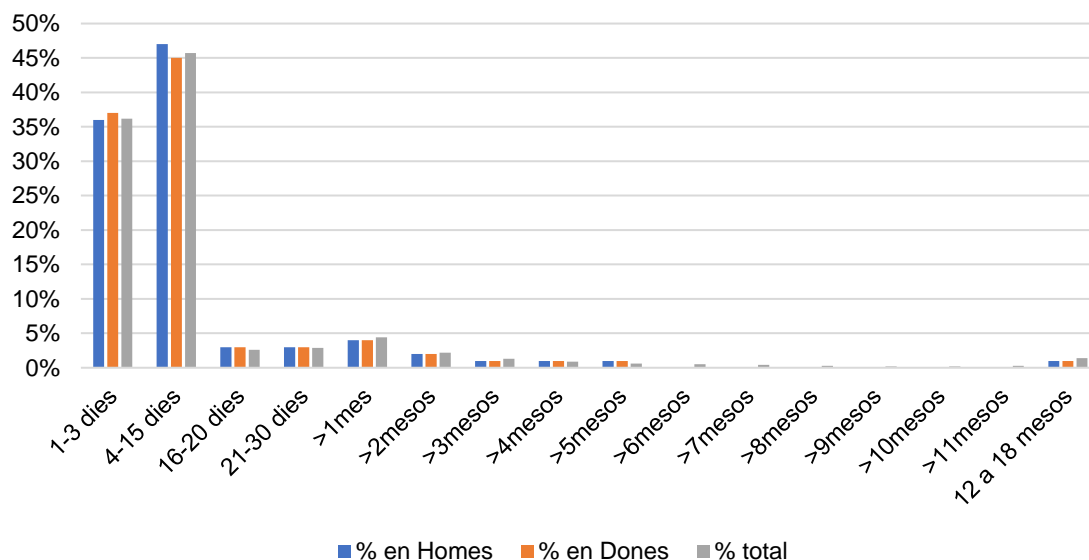

Font: PIMEC a partir de dades d'Idescat

Intervals de durada de la IT

Les dades següents s'han obtingut del departament de Salut de la Generalitat de Catalunya i fan referència a les baixes d'IT per contingències comunes. No inclou les baixes d'IT per contingències professionals. En relació amb els intervals de durada de la incapacitat temporal, al voltant del 80% dels casos no superen els 15 dies de baixa. Més concretament, el 35% de les incapacitats temporals no duren més d'entre 1 i 3 dies i aproximadament el 45% duren entre 4 i 15 dies de baixa. A partir dels 16 dies, la incidència es redueix substancialment i el nombre de baixes totals representen al voltant del 20%.

Gràfic 10
Distribució per grup i durada de les altes, per sexe, 2022
Percentatge

Font: Generalitat de Catalunya, Departament de Salut

El nombre d'incapacitats temporals que van estar entre 1 i 15 dies de baixa ha augmentat el 2022, mentre que les baixes d'entre 16 dies i 12 mesos han disminuït. La proporció d'incapacitats temporals que superen els 12 mesos també ha disminuït, i representa el 29,6% del total dels dies d'incapacitat temporal (enfront del 36,7% el 2021) des del seu inici.

Taula 2
Intervals de durada: contribució al percentatge d'altres i dels dies en IT

Durada de les altres	N	Dies en IT	% de les altres 2022	% de les altres 2021	% dels dies en IT 2022	% dels dies en IT 2021
1-3 dies	931.314	1.775.241	36,2%	34,3%	2,9%	1,9%
4-15 dies	1.176.698	8.653.373	45,7%	39,5%	14,0%	10,3%
16-20 dies	66.808	1.187.934	2,6%	4,5%	1,9%	2,4%
21-30 dies	74.643	1.852.795	2,9%	4,4%	3,0%	3,3%
1-2 mesos	113.744	4.836.121	4,4%	6,0%	7,8%	7,5%
2-3 mesos	57.098	4.167.284	2,2%	2,9%	6,8%	6,2%
3-4 mesos	33.823	3.494.143	1,3%	1,8%	5,7%	5,5%
4-12 mesos	84.367	17.425.690	3,3%	4,2%	28,3%	26,2%
12-18 mesos	35.169	18.250.594	1,4%	2,4%	29,6%	36,7%
Total 2022	2.573.664	61.643.175	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Font: Generalitat de Catalunya, Departament de Salut³

³https://scientiasalut.gencat.cat/bitstream/handle/11351/10266/incapacitat_temporal_catalunya_2022.pdf?sequence=1&isAllowed=y

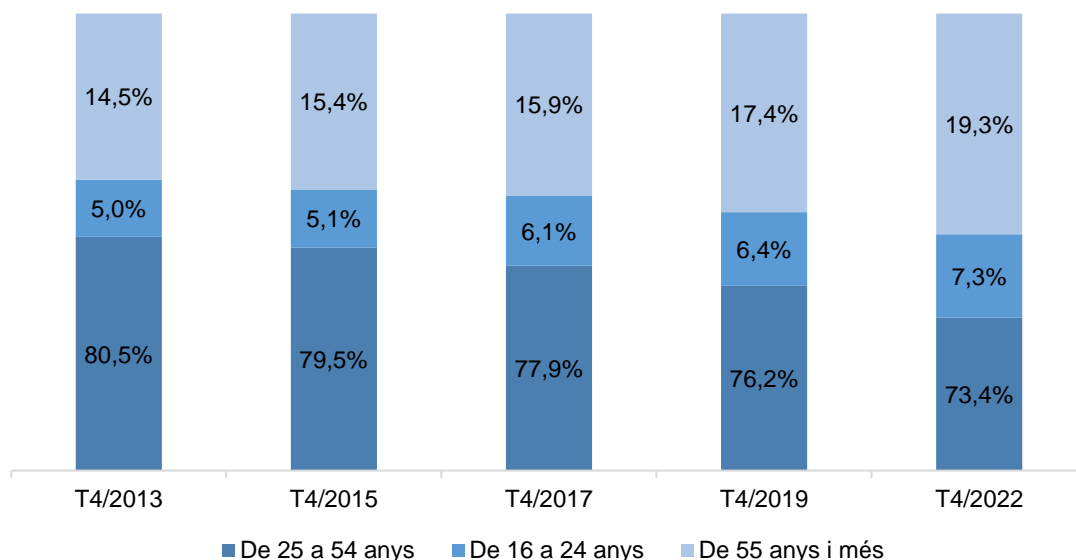
Expectatives de futur

A partir d'aquí, veiem que l'evolució de l'economia a partir del 2023, i en especial els nivells d'atur, tindrà una influència en el nombre d'hores d'IT mitjans.

No obstant això, hi ha una altra variable que considerem rellevant per tenir en compte de cara al futur i que pot influir cada cop més en el nombre d'hores mitjanes d'IT. Ens referim a l'envelliment de la població. El fet que la piràmide demogràfica estigui invertida, ens permet predir que el gruix de persones treballadores per sobre dels 55 anys augmentarà, de manera que hi haurà una influència en la dinàmica del temps d'IT a causa del tipus de malalties que puguin patir.

El següent gràfic mostra precisament la tendència d'aquest increment, i s'hi aprecia com el gruix de treballadors majors de 55 augmenta fins a arribar al 19,3% a Catalunya al quart trimestre del 2022. Per contra, el gruix de treballadors d'entre 25 i 54 anys està disminuint.

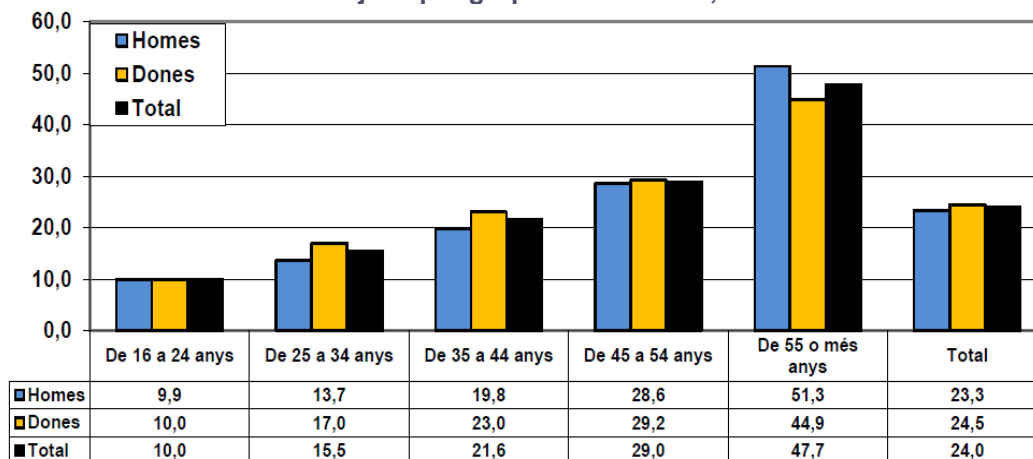
Gràfic 11
Evolució de la distribució percentual dels ocupats a Catalunya segons grups d'edat.
Percentatge

Font: PIMEC a partir de dades d'Idescat

Això és rellevant perquè, si prenem les dades de l'informe de la incapacitat temporal (contingències comunes) a Catalunya el 2022⁴, ens mostra com la mitjana de dies d'IT augmenta en la mesura que augmenta l'edat:

Gràfic 12
Durada mitjana per grups d'edat i sexe, 2022.

Font: Generalitat de Catalunya, Departament de Salut

Aquest fet s'explica perquè les malalties musculoesquelètiques augmenten la seva freqüència a mesura que augmenta l'edat dels treballadors. Aquestes malalties requereixen, de mitjana, més temps de recuperació⁵. A més, aquestes malalties tenen més representació a les ocupacions manuals, la qual cosa explica, també, el major nombre d'hores d'IT vistes anteriorment a la indústria.

⁴https://scientiasalut.gencat.cat/bitstream/handle/11351/10266/incapacitat_temporal_catalunya_2022.pdf?sequence=1&isAllowed=y

⁵

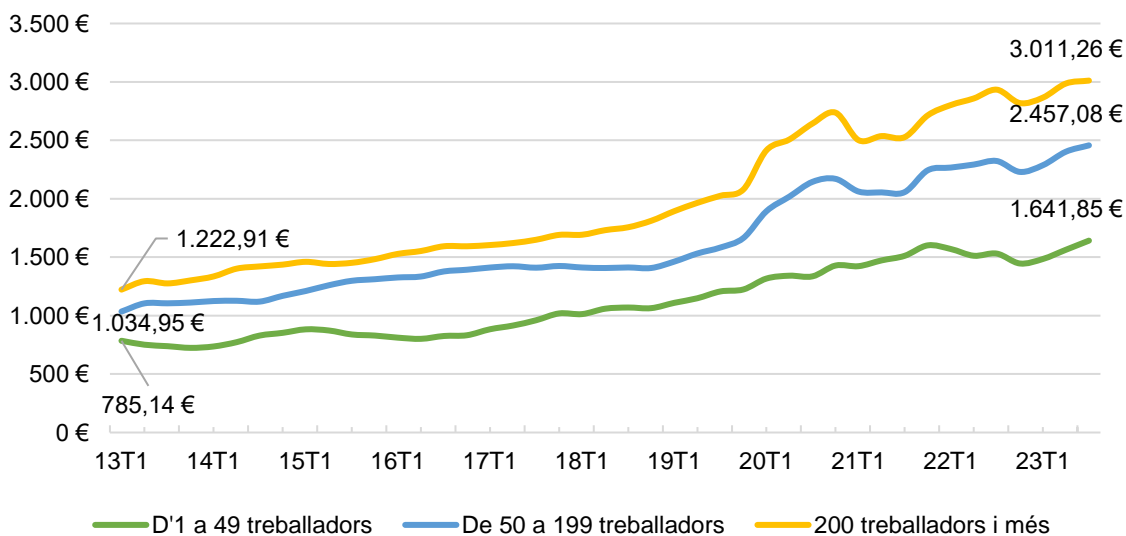
https://scientiasalut.gencat.cat/bitstream/handle/11351/10266/incapacitat_temporal_catalunya_2022.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Costos econòmics de la IT

Per últim, en aquest apartat es mostren els costos econòmics associats a la IT (contingències professionals i comunes agregades). Per a la seva quantificació, utilitzem els costos laborals mitjans per hora i treballador de cada sector, els quals multipliquem pel nombre d'hores mitjanes d'IT per treballador del tipus d'empresa i sector corresponents.

El següent gràfic presenta l'evolució dels costos relacionats amb la IT en les diferents grandàries empresarials durant el període 2013-2023. Com es pot observar, la tendència ha anat creixent al llarg d'aquests anys i els costos augmenten a mesura que augmenta la grandària empresarial.

Gràfic 13
Evolució dels costos mitjans anuals de la IT per treballador. Mitjanes mòbils 2013-2023
Unitat de mesura: euros (hores d'IT de cada grandària empresarial multiplicades pels costos laborals per hora mitjans)

Font: PIMEC a partir de dades de l'INE i Idescat

Quan calculem la mitjana dels costos laborals del segon trimestre del 2023 i la multipliquem pel nombre d'hores d'IT per a cada segment d'empresa, es revela que en les petites empreses els costos mitjans pugen a **1.641,85 € anuals**, mentre que en les empreses de mida mitjana aquesta xifra és de **2.457,08 €** i, finalment, en les grans empreses els costos mitjans se situen en **3.011,26 € anuals per treballador**.

Prenent dades sectorials, la indústria és el sector que experimenta els costos més elevats en IT. Al tercer trimestre del 2023, els costos anuals per IT se situaven en 2.824,8048€ per treballador (Taula 3).

La construcció es posiciona com el segon sector amb costos d'IT més elevats. Al tercer trimestre del 2023, els costos mitjans anuals ascendien fins als 2.368,21€ per treballador.

Finalment, el sector dels serveis, que es troba a prop de la construcció en termes de costos d'IT, va mostrar una situació similar. El cost mitjà mensual per treballador al tercer trimestre del 2023 va ser de 2.218,05€.

Taula 3
Costos de la IT segons grandària empresarial, sector i percentatge respecte dels costos laborals totals

	Per grandària empresarial			Per sector			Mitjana total
	Petites	Mitjanes	Grans	Indústria	Construcció	Serveis	
Costos IT anuals	1.642 €	2.457 €	3.011 €	2.825 €	2.368 €	2.218 €	2.420 €
% IT respecte el cost laboral	5,1%	6,1%	7,4%	6,7%	6,4%	6,2%	6,5%

Font: PIMEC a partir de dades de l'INE i Idescat

La mitjana estimada total es troba en **2.420 € anuals per treballador**. Aquests costos suposen per a les empreses un **6,5% dels costos laborals anuals mitjans per treballador**. A les petites empreses, aquests costos suposen el 5,1% dels costos laborals, el 6,1% per a les mitjanes empreses i el 7,4% a les grans. Des de la perspectiva sectorial, els costos de la IT representen el 6,7% dels costos laborals a la indústria, el 6,4 a la construcció i el 6,2% als serveis.

Des del punt de vista del sistema de la Seguretat Social, els costos totals anuals mitjans estan al voltant dels **2.103 milions d'euros**. Aquestes dades provenen del càlcul de multiplicar l'import de tancament del 2022 de les prestacions d'incapacitat temporal a Catalunya pel nombre d'afiliats amb dret a prestació al 2022⁶. En termes relatius respecte del **PIB de Catalunya, representa el 0,8% del total**.

⁶ Font: INSS

D'altra banda, les empreses tenen a càrrec els costos del salari per baixa temporal, com a mínim, del 60% de la base regulable dels treballadors del dia 4-15 de IT. A més, si ho estableix el conveni col·lectiu, els 3 primers dies de baixa també son abonats per l'empresa i els complements per arribar al 100% del salari durant tots els dies de baixa poden estar-ho també. A partir d'aquí, i per no fer estimacions que accentuïn els pagaments a càrrec de les empreses, hem calculat el cost agregat del mínim càrrec legal que podria assumir una empresa en el període de baixa temporal.

Per fer-ho hem calculat el 60% del salari mitjà diari del 2022 i l'hem multiplicat pel nombre de dies totals de baixa dels treballadors (2022)⁷ que s'han situat en la franja dels 4-15 dies de baixa. D'aquesta manera obtenim el cost agregat total que el conjunt de les empreses han abonat, com a mínim, per raons de IT durant el 2022. En total, el resultat és de **641.907.323 € de costos de IT a càrrec de les empreses (0,3% del PIB)**. Si ho agreguem amb els costos a càrrec de la Seguretat Social, **els costos totals representen l'1,01% del PIB de Catalunya**.

Taula 4
Costos de la IT a càrrec de les empreses i del sistema de la Seguretat Social a Catalunya per contingències comunes

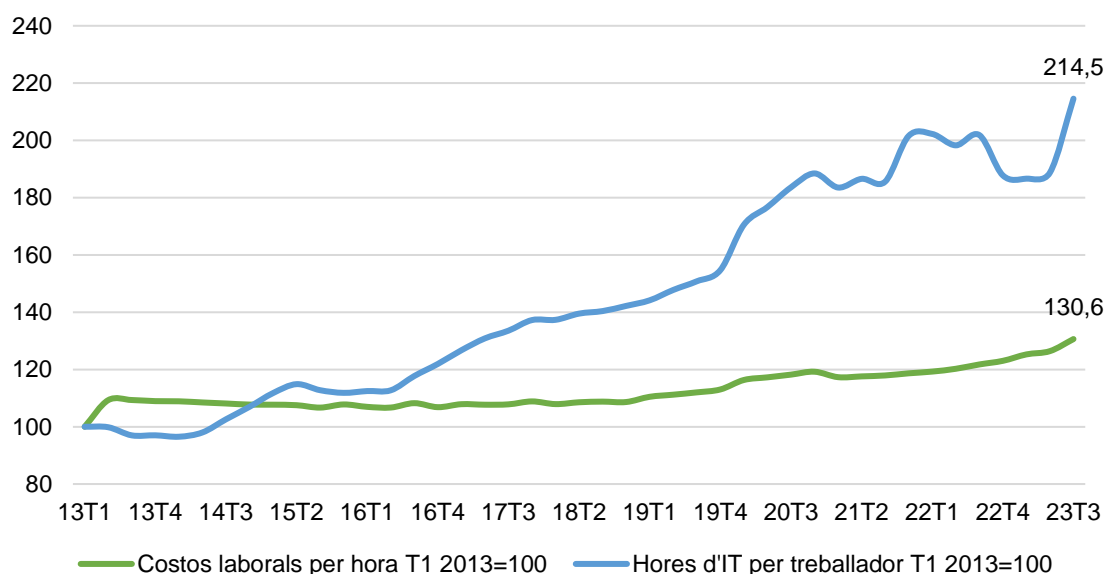
Salari mitjà 2022	27.420€
365	75,12 €
60%	45,07 €
Dies de baixa IT 4-15	14.241.197
Cost agregat total a càrrec de les empreses	641.907.323 € (0,3% PIB)
Cost assumit per la Seguretat Social	2.103.290.358 € (0,8% PIB)
Cost total	2.745.197.681 €
PIB Catalunya 2022	270.710.000.000 €
Percentatge del cost total respecte el PIB	1,01%

Font: PIMEC a partir de dades d'Idescat, INSS i Departament de Salut de la Generalitat de Catalunya

⁷ Departament de Salut de la Generalitat de Catalunya

Per tal de determinar quina de les dues variables, ja sigui les hores dedicades a IT o el cost laboral per hora, està influint més en aquest creixement, el següent gràfic les presenta indexades al primer trimestre del 2013 amb un valor de 100.

Gràfic 14
Evolució de les hores mitjanes mensuals d'IT per treballador i costos laborals per hora i treballador.
Índex 2013=100

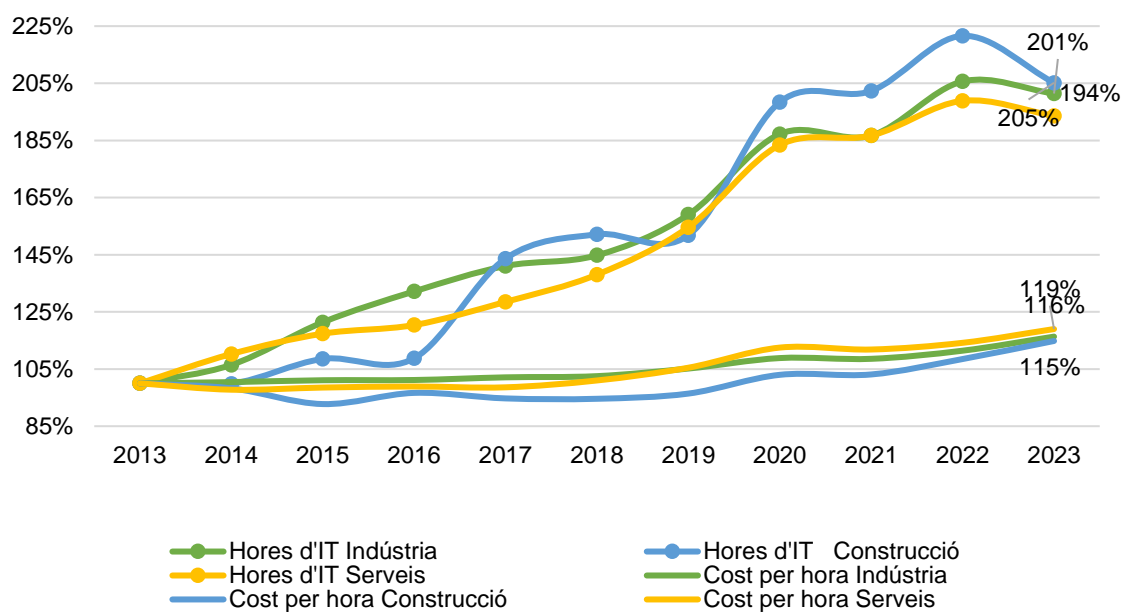
Font: PIMEC a partir de dades de l'INE i Idescat

Tal com es pot observar, tot i que els costos laborals han crescut un 30,6% des del 2013 i, per tant, han contribuït a l'augment dels costos de la IT, el pes més significatiu en aquest increment ve donat per les hores mitjanes per treballador, que s'han incrementat en un 114%.

Tanmateix, si desgranem l'evolució dels increments dels costos laborals i nombre d'hores per sector, la dinàmica és la mateixa: el nombre d'hores d'IT ha crescut més que els costos laborals per hora i treballador.

Cal destacar que la indústria i els serveis són els sectors que han experimentat els majors increments, tant en els costos laborals com en les hores dedicades a la IT. Si bé els increments en el sector de serveis són més moderats en comparació, és important fer notar que, en tots els tres sectors, els augments són significatius.

Gràfic 15
Evolució sectorial de les hores mitjanes mensuals d'IT per treballador i costos laborals per hora i treballador.
Índex 2013=100

Font: PIMEC a partir de dades de l'INE i Idescat

Costos subjacents

A més de les dades empíriques que hem obtingut de les diferents fonts estadístiques oficials, des de PIMEC hem realitzat una enquesta⁸ per determinar els efectes i impactes que té tant la IT a les empreses com la gestió que se'n deriva. Des del punt de vista del temps, eficiència i productivitat de les empreses hi ha diferents elements que aquestes consideren negatius per al seu correcte funcionament.

Per una banda, les últimes modificacions relacionades amb la comunicació de les altes i baixes suposen un impacte negatiu en la gestió de les baixes laborals en un 71,0% de les empreses. Un 13,1% no ho ha pogut valorar i un 15,9% considera que no.

En referència a l'adaptació dels sistemes informàtics de nòmines o el sistema RED de tramitació d'IT, el 58,4% de les empreses han tingut problemes per gestionar-ho, cosa que ha suposat un fre per a la gestió de la seva empresa.

A nivell del volum de baixes per incapacitat temporal, les empreses enquestades consideren, en un 74,4%, que això els suposa un problema per al funcionament correcte de la seva organització.

En resum, i englobant els problemes que es deriven de la IT, per una banda les empreses consideren, de mitjana, que els suposa un increment dels costos laborals del 10,4%. A més, tot i considerar que els costos laborals addicionals són el segon problema principal derivat de la IT, el 68,2% de les empreses consideren que el principal problema és la pèrdua de productivitat.

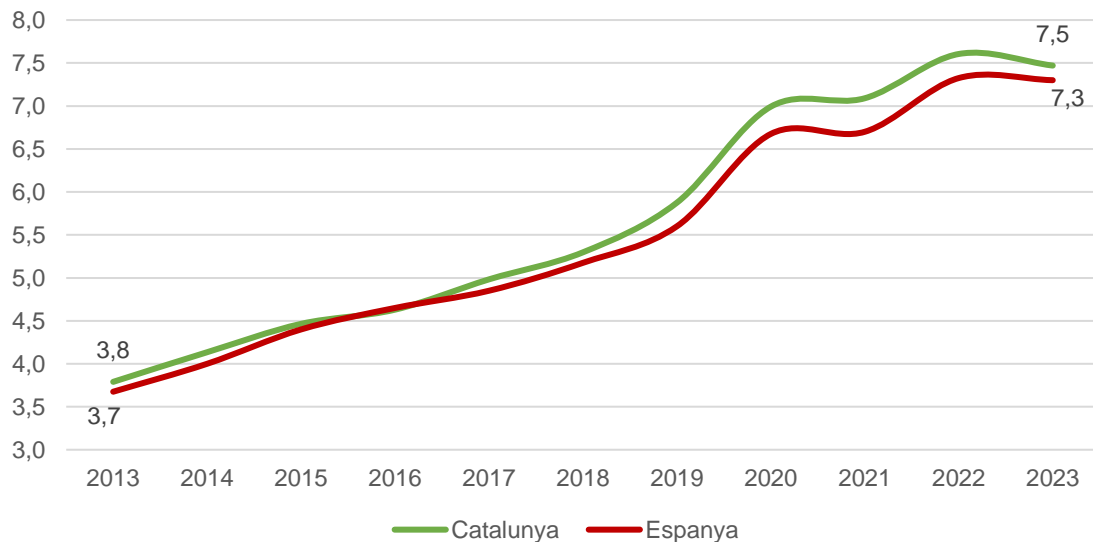
⁸ Disponible a l'Annex.

Anàlisi comparativa

Des d'un punt de vista comparatiu és difícil obtenir dades d'altres països que es puguin estandarditzar amb les estadístiques d'IT de què disposem a Catalunya.

Així i tot, comparativament amb la resta de l'Estat, Catalunya presenta un nombre d'hores d'IT lleugerament per sobre (gràfic 15). En especial, la diferència es va incrementar a partir del 2020 amb l'inici de la pandèmia. Al 2023, Catalunya registra 7,5 hores d'IT, mentre que Espanya en registra 7,3 de mitjana.

Gràfic 16
Evolució de les hores d'IT a Catalunya i Espanya.
Hores mitjanes per treballador i mes

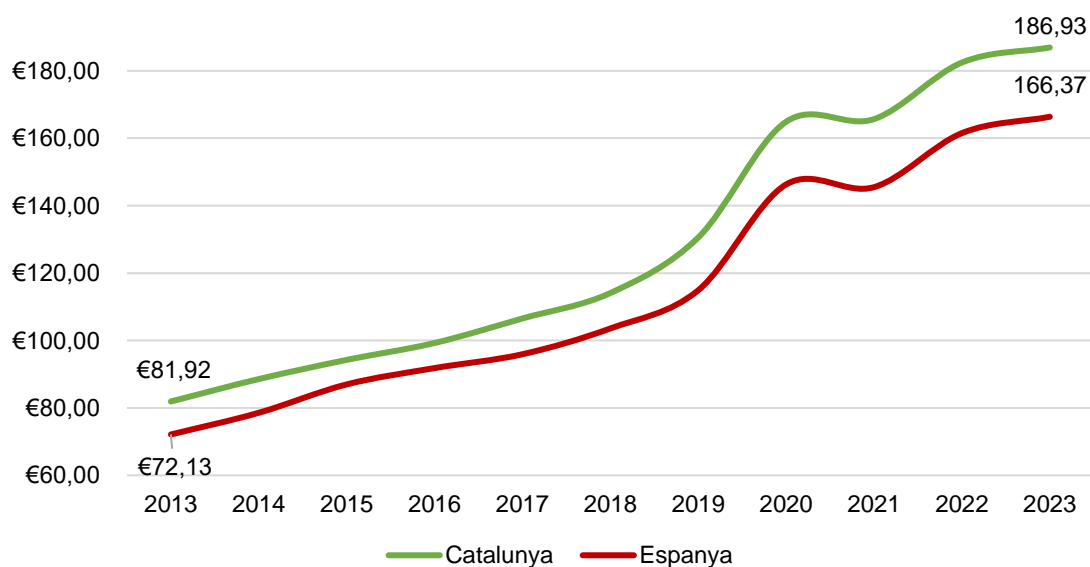
Font: PIMEC a partir de dades de l'INE i Idescat

Pel que fa als costos derivats de la incapacitat temporal, tant Catalunya com el conjunt d'Espanya mostren un comportament similar. No obstant això, és rellevant destacar que els costos a Catalunya superen la mitjana del conjunt de l'Estat, amb una diferència de 18,71 € per treballador.

Gràfic 17

Evolució dels costos mitjans derivats de la IT per treballador i mes a Catalunya i Espanya.

Unitat de mesura: euros

Font: PIMEC a partir de dades de l'INE i Idescat

Prenent dades de la incidència total al sistema de Seguretat Social per comunitats autònomes (mitjana mensual per cada 1.000 afiliats entre gener i setembre de 2022 i 2023), Catalunya es troba en segon lloc, amb un 47,77% d'incidència. A més, el registre no només és un dels més elevats d'Espanya, sinó que la variació anual va ser substancialment alta (4,3%).

Les comunitats autònomes que més creixement han experimentat són la Comunitat de Madrid, Canàries, la Comunitat Valenciana i Múrcia, amb unes variacions del 10,1%, 7,0%, 5,7% i 5,5% respectivament.

Algunes de les comunitats amb menor incidència són les que també l'han reduïda més entre el 2022 i 2023. Astúries va reduir la incidència en un -3,5%, Extremadura en un -2,5% i Galícia en un -1,0%. Navarra, que és la comunitat amb major incidència, va reduir-la lleugerament, en un -0,9%.

Taula 5
Incidència total al sistema de la Seguretat Social per cada mil treballadors - contingències comunes

Dades 2023 Gener-Octubre			
Comunitat Autònoma	2022	2023	% variació
Navarra	52,66	52,18	-0,9%
Catalunya	45,81	47,77	4,3%
País Basc	39,03	39,15	0,3%
Illes Balears	37,31	37,27	-0,1%
Madrid	31,32	34,48	10,1%
Total Espanya	32,64	34,12	4,6%
Aragó	32,94	33,56	1,9%
La Rioja	32,72	33,55	2,6%
Canàries	30,43	32,55	7,0%
Castella - La Manxa	29,84	31,38	5,2%
Múrcia	29,05	30,64	5,5%
Cantàbria	28,84	29,79	3,3%
Andalusia	28,17	28,87	2,5%
Comunitat Valenciana	24,56	25,95	5,7%
Castella i Lleó	25,12	25,81	2,8%
Galícia	23,34	23,11	-1,0%
Astúries	23,24	22,43	-3,5%
Extremadura	18,64	18,18	-2,5%

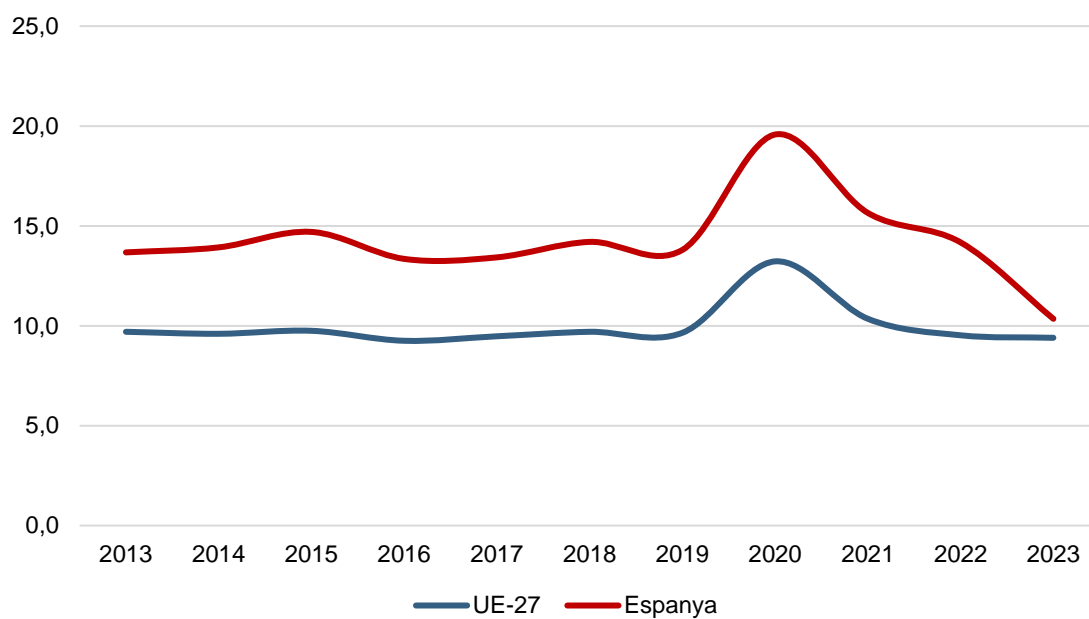
Font: INSS

Finalment, Eurostat ofereix dades relatives al total d'absències laborals i la seva importància en relació amb l'ocupació total. Aquestes dades inclouen tot tipus d'absències, com ara baixes mèdiques, permisos i altres raons.

No hi ha dades disponibles referents a Catalunya, però quan es comparen les dades d'Espanya amb el conjunt de la Unió Europea podem observar com, al llarg de l'última dècada, Espanya ha registrat prop de cinc punts percentuals més d'absències laborals totals amb relació a la mitjana de la UE (Gràfic 16). No obstant això, a partir de 2021 aquesta diferència va començar a disminuir.

Gràfic 18 Evolució del percentatge de les absències laborals respecte del total de l'ocupació. UE i Espanya

Unitat de mesura: percentatge

Font: PIMEC a partir de dades d'Eurostat

D'altra banda, Eurostat ofereix dades referents a les absències laborals per contingències comunes. Si obtenim la incidència per cada mil treballadors, els resultats difereixen respecte a les dades que obtenim de la Seguretat Social.

Conclusions

Aquest informe és una continuació d'altres informes sobre el mateix tema realitzats per PIMEC. S'hi actualitzen les dades i s'analitza l'evolució de la incapacitat temporal. A continuació, es presenten les conclusions principals d'aquest estudi:

- En primer lloc, s'ha observat un increment anual de les incapacitats temporals des del 2013.
- S'ha notat que durant els períodes normals de cicles econòmics positius les baixes per incapacitat temporal mostren una tendència a augmentar.
- El sector industrial és el que presenta la major quantitat de baixes per incapacitat temporal.
- A mesura que les empreses creixen en grandària, les hores mitjanes per treballador i les instàncies d'incapacitat temporal també augmenten.
- Els efectes de la pandèmia han alterat les dinàmiques tradicionals que connectaven la incapacitat temporal amb el cicle econòmic. Això es deu principalment a l'increment del nombre de baixes temporals causades per la Covid-19.
- Al voltant del 80% dels casos no superen els 15 dies de baixa. La proporció d'incapacitats temporals que superen els 12 mesos representen el 29,6% del total dels dies d'incapacitat temporal.
- D'altra banda, s'ha incorporat l'envelliment de la població com a factor que pot influir en l'increment de les hores d'incapacitat temporal. De mitjana, les persones de 55 anys o més registren un major nombre de dies de baixa laboral en comparació amb els grups d'edat més joves.
- Hem quantificat els costos associats a la IT, i el resultat és de 2.240€ anuals per treballador. A més, s'ha confirmat que, malgrat l'augment dels costos laborals per treballador, les hores d'IT per treballador han tingut un impacte major en l'increment dels costos. Els costos de la IT suposen de mitjana el 6,5% dels costos laborals.

- Segons les enquestes realitzades a les empreses per PIMEC, la IT suposa un problema d'eficiència, productivitat i costos tant des del punt de vista de la gestió de baixes com de l'activitat econòmica.
- Des del punt de vista del Sistema de la Seguretat Social, els costos totals anuals mitjans estan al voltant dels 2.103 milions d'euros. En termes relatius respecte al PIB de Catalunya, representa el 0,8% del total. Els costos estimats de la IT a càrrec de les empreses és de 642 milions d'euros (0,3% del PIB). En total, s'estimen un costos totals de la IT de 2.745 milions d'euros, el que suposa un 1,01% del PIB.
- Per últim, Catalunya presenta un nombre d'hores d'IT i de costos que se'n deriven per sobre dels del conjunt d'Espanya. En termes d'incidència, Catalunya es troba en segon lloc amb un registre de 47,77 baixes per cada mil treballadors.
- Catalunya presenta un major nombre d'hores d'IT i de costos associats, se situa per damunt del conjunt d'Espanya i és la segona Comunitat Autònoma amb una major taxa d'incidència d'IT. La incidència d'absències laborals per cada mil treballadors a Espanya supera la mitjana europea.

